

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на **Магдалена Стефанова Абаджиева-Йорданова**
на тема *Павликянската книжнина от XVIII век в историята на българския*
език

от проф. д-р Василка Иванова Алексова

Магдалена Абаджиева-Йорданова е асистент в Института за български език при БАН, редовен докторант в секция „История на българския език“ на същия институт през 2012–2015 г.

Представеният от нея дисертационен труд се състои от четири глави и приложение (общо 273 стр.). Той има много добра структура, както и ясно, научно издържано изложение. Докторантката е навлязла сериозно в разглежданата тема, познава отлично и използва коректно досегашните изследвания. Представеният от нея текст разкрива качества на вече изграден научен работник.

В първата глава последователно са изложени обектът, целите и задачите на изследването, което е насочено върху един конкретен ръкопис (НБКМ 778 от 1773 г., написан от Петър Ковачев Царски на новобългарски език с латиница). Основната цел на авторката е чрез този ръкопис да изведе и най-важните езикови особености на т. нар. павликянска книжнина. За да изясни характера на тази книжнина и нейното място в историята на българската литература, М. Абаджиева се спира на множество въпроси с исторически и филологически характер, като представя критично различни по характер изследвания и ясно формулира собственото си становище относно използваната терминология. Много добро впечатление правят терминологичните уточнения и аргументираните избори на авторката на

редица места в текста. Смятам, че убедително е защитена тезата езикът на павликянската книжнина от XVIII в. да бъде определен като „книжовен език на народна основа“, термин, наложил се за езика на новобългарските дамаскини. Внимателно са проследени различията между литературата на българските католици от XVII и XVIII в., като се подчертава, че най-съществената разлика е тъкмо в областта на езика.

Коректно ми се струва и използването на термина *идиолект* за творчеството на конкретен книжовник (в случая Петър Царски).

Във втората глава са представени фонетично-правописните особености на анализирания ръкопис. Авторката последователно се спира на италианското и хърватското правописно влияние, както и на различните фонетични промени, отразени в ръкописа. Специално внимание се обръща на някои фонетични явления, характерни за павликянския говор, които ръкописът на Петър Царски не отразява. Направеният анализ показва много добро познаване на публикациите върху павликянския говор.

Третата глава представя лексиката на ръкописа. Авторката проследява основните типове чужди елементи в него – италиански, хърватски, османски, като прави преглед на по-ранни публикации, разглеждащи тези заеми в българския език. Подкрепям избора на термина *заемки*, твърде често оспорван в съвременните лексиколожки изследвания. М. Абаджиева посочва значенията, изходните форми, както и честотата на употреба на извлечените лексеми от ръкописа на Петър Царски. Направените наблюдения характеризират не само този ръкопис. Те са приноси в изследването на българската книжовна лексика от XVIII в. В някои случаи е необходимо да се преразгледат или доуточнят посочените етимологии. Например *martoria* е включена сред италианските заеми със значение ‘мъченичество, мъчение,

изтезание'. Лексемата обаче има новогръцки произход в българския език и значение 'свидетелство', което много повече подхожда в дадения пример:

*Recemu Issukras: dane ubiesc, dane prigrescisc bludno, dane kradesc, dane recesc kriva **martoria** (= да не лъжесвидетелстваш), da pocitasc Basctasi, i Maikasi...*

Изключително интересна е според авторката употребата на думата *kip* за означаване на Божието триединство, която е посочена сред османизмите. Мисля, че тук трябва да се вземат предвид и други пътища на проникване на лексемата в българския – например от унгарски чрез румънски (вж. и БЕР, т. 2).

В последната част на работата авторката не само обобщава изводите от своето изследване, но и набелязва проблеми, на които следва да се обърне специално внимание в бъдещи изследвания.

Дисертационният труд на Магдалена Абаджиева е първото по-обхватно изследване на най-ранния познат досега ръкопис на Петър Царски и определено е приносно в проучването на езика на т. нар. павликянска книжнина.

В приложението е представен набраният от авторката текст на втората (основна) част на анализирания ръкопис, неиздаван досега, което, с публикуването на настоящото изследване, ще направи този текст общодостъпен.

Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд. Докторантката е обнародвала вече девет статии по темата на своята дисертация в български списания и сборници, някои от които вече се цитират в публикации по темата.

Дисертационният труд отговаря напълно на законовите изисквания за успешна защита. Ето защо си позволявам да препоръчам на членовете на

научното жури да присъдят на Магдалена Стефанова Абаджиева-Йорданова образователната и научна степен „доктор“.

15.08.2017 г.

София

(проф. В. Алексова)